

LATVIJAS KULTŪRAS AKADĒMIJA
ACADÉMIE DE LA CULTURE DE LETTONIE
LATVIAN ACADEMY OF CULTURE

STARPTAUTISKS PĒTNIECĪBAS SEMINĀRS
ATELIER INTERNATIONAL DE RECHERCHE
INTERNATIONAL RESEARCH SEMINAR

NEMATERIĀLAIS KULTŪRAS MANTOJUMS
NACIONĀLĀS UN SUBJEKTĪVĀS TIESĪBAS
PATRIMOINE CULTUREL IMMATÉRIEL
DROIT NATIONAL ET DROITS SUBJECTIFS
INTANGIBLE CULTURAL HERITAGE
NATIONAL LAW AND SUBJECTIVE RIGHTS

PRIEKŠLASĪJUMU KOPSAVILKUMI
RÉSUMÉS DES PRÉSENTATIONS
ABSTRACTS OF PRESENTATIONS

29/06/2015

RĪGA, LATVIJA
RIGA, LETTONIE
RIGA, LATVIA

LATVIJAS KULTŪRAS AKADĒMIJA

Latvijas–Francijas zinātniskās sadarbības programma
« Osmoze », Valsts pētījumu programma « Habitus ».

Ar Starptautiskās asociācijas kultūras mantojuma
tiesību un mākslas tiesību pētniecībai atbalstu.

STARPTAUTISKS PĒTNIECĪBAS SEMINĀRS

NEMATERIĀLAIS KULTŪRAS MANTOJUMS NACIONĀLĀS UN SUBJEKTĪVĀS TIESĪBAS

PRIEKŠLASĪJUMU KOPSAVILKUMI

29/06/2015

RĪGA, LATVIJA

PĒTNIECĪBAS PROJEKTS

Latvijas–Francijas zinātniskās sadarbības programmas « Osmoze » 2014–2015 un Valsts pētījumu programmas “Habitus” 2014–2017 atbalstīts Latvijas Kultūras akadēmijas un Politikas sociālo zinātņu pētījumu institūta, Nacionālās zinātniskās pētniecības centra (Francija) projekts « Pētniecības tīkla izveide nemateriālā kultūras mantojuma tiesību jomā ».

PROJEKTA DALĪBNIEKI

Francijā: Marija Kornī (Marie CORNU), Žeroms FROMAŽO (Jérôme FROMAGEAU), Katrīna VALĒRA (Catherine WALLAERT), Vincents NEGRĪ (Vincent NÉGRI), Kristians OTĒNS (Christian HOTTIN), Noē VAŽNĒRS (Noé WAGENER), Emīlija TERJĒ (Émilie TERRIER), VANGA-OSTĒNA Lī (WANG-HOUSTIN Li), Žans-Marks TRIŽO (Jean-Marc TRIGEAUD), Lili MARTINĒ (Lily MARTINET); Latvijā: Anita VAIVADE, Daina TETERS, Dace BULA, Līga ĀBELE

« Osmoze » dpc.hypotheses.org/le-projet-osmose

« Habitus » habitus.lka.edu.lv

PĒTNIECĪBAS SEMINĀRA ORGANIZĒŠANA

Anita VAIVADE, Līga ĀBELE

sadarbībā ar priekšlasījumu sniedzējiem un institucionālajiem partneriem.

PUBLIKĀCIJAS REDAKTORE

Anita VAIVADE

SADARBĪBAS PARTNERI

Starptautiskais pētniecības seminārs rīkots sadarbībā ar Politikas sociālo zinātņu pētījumu institūtu, Nacionālās zinātniskās pētniecības centru (Francija), Latvijas Universitātes Literatūras, folkloras un mākslas institūtu, Latvijas Universitātes Juridisko fakultāti, Latvijas Nacionālo kultūras centru, UNESCO Latvijas Nacionālo komisiju, Francijas Institūtu Latvijā, Kuldīgas novada Doma, Kuldīgas novada muzeju, Valsts Kultūrkapitāla fondu un žurnālu “Jurista Vārds”.

© Priekšlasījumu autori, 2015

© Latvijas Kultūras akadēmija

PROGRAMMA

IEVADA UZRUNAS

Sanita OSIPOVA

Satversmes tiesas tiesnese, tiesību zinātņu profesore, Latvijas Universitāte

Daina TETERS

Filozofijas un semiotikas profesore, Latvijas Kultūras akadēmija

PRIEKŠLASĪJUMI

Kristīna KŪTMA

**NEMATERIĀLO TIESĪBU SAGLABĀŠANAS IESPĒJAMĪBAS:
KOPIENA UN MANTOJUMA POLITIKA**

Etnoloģijas profesore, Tartu Universitāte, Igaunija, UNESCO nemateriālā kultūras mantojuma eksperte

Džaneta BLEIKA

**« KOPIENAS » UN TIESĪBAS PIEDALĪTIES, SAISTĪBĀ AR
KULTŪRAS MANTOJUMU – CIK TĀLU UNESCO 2003.
GADA KONVENCIJA SNIEDZ ATBILDI?**

Tiesību zinātņu asociētā profesore, Shahid Beheshti Universitāte, Irāna, UNESCO nemateriālā kultūras mantojuma eksperte

Harieta DĪKENA

**MANTOJUMA SAGLABĀŠANA UN INTELEKTUĀLĀ
ĪPAŠUMA AIZSARDZĪBA: EIROPAS KONTEKSTA SPECIFIKA**

Neatkarīga konsultante, Apvienotā Karaliste, UNESCO nemateriālā kultūras mantojuma eksperte

Emīlija TERJĒ

**NEMATERIĀLĀ KULTŪRAS MANTOJUMA SAGLABĀŠANA
UN INTELEKTUĀLAIS ĪPAŠUMS: JAUTĀJUMS PAR
PUBLISKO ĪPAŠUMU**

Tiesību zinātņu doktorante, Puatjē Universitāte, Francija

Vadims MANTROVS

**NEMATERIĀLĀ KULTŪRAS MANTOJUMA AIZSARDZĪBA
CAUR KVALITĀTES SHĒMU REGULĒJUMU**

Tiesību zinātņu lektors, Latvijas Universitāte

Kristians OTĒNS

NEMATERIĀLAIS KULTŪRAS MANTOJUMS UN REĢIONI
FRANCIJĀ: RADOŠUMS UN IZKLIEDE

Pilotpētījumu un zinātnes politikas departamenta vadītāja vietnieks, Kultūras mantojuma direkcija, Kultūras un komunikācijas ministrija, Francija

Noē VAŽNĒRS

2003. GADA KONVENCIJA NO FRANCIJAS TIESĪBU
VIEDOKĻA: VĒSTURISKA PERSPEKTĪVA

Pēcdoktorantūras pētnieks, Politikas sociālo zinātņu pētījumu institūts, Nacionālais zinātniskās pētniecības centrs, Francija

Žeroms FROMAŽO

SALĪDZINOŠS SKATĪJUMS UZ PASAULES MANTOJUMA
(1972) UN NEMATERIĀLĀ MANTOJUMA (2003)
KONVENCIJĀM

Starptautiskās asociācijas kultūras mantojuma tiesību un mākslas tiesību pētniecībai prezidents

Marija KORNĪ

NEMATERIĀLAIS MANTOJUMS KULTŪRAS TIESĪBĀS

« Osmozes » projekta vadītāja Francijā, pētniece, Politikas sociālo zinātņu pētījumu institūts, Nacionālais zinātniskās pētniecības centrs, Francija

PĒTNIECĪBAS SEMINĀRA VADĪBA

Dace BULA

Latvijas Universitātes Literatūras, folkloras un mākslas institūta vadītāja

Anita VAIVADE

« Osmozes » projekta vadītāja Latvijā, pētniece, Latvijas Kultūras akadēmija

IEVADS PROBLEMĀTĪKĀ

Lai gan nemateriālais kultūras mantojums kā fenomens ir skarts dažādu valstu tiesību tekstos vēl pirms UNESCO Konvencija par nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanu tika izstrādāta un pieņemta 2003. gadā, nemateriālā kultūras mantojuma konceptualizācijas globālās norises ir nesens process, kas nācis kā atbilde uz spēcīgu starptautisku impulsu. Kaut arī nacionālā likumdošana var saglabāt tiešas atsaucis uz Konvencijā ietvertu starptautisko vienošanos par konceptiem un mantojuma saglabāšanas instrumentiem, tā var būt arī izteikti daudzveidīga attiecībā uz dažādiem tiesību aspektiem, kā arī izveidotajām un stiprinātajām saiknēm ar citām tiesību jomām.

Pētniecības seminārs ir aicinājums vērtēt nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanas tiesiskos aspektus, par pamatu ņemot divus uzsvarus: (A) nacionālo tiesību sistēmu attīstību – attiecībā uz spēkā esošu tiesību tekstu grozījumiem, jaunu likumu pieņemšanu, vai arī apzinātu atturēšanos no likumdošanas, un (B) ar nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanu saistītu subjektīvo tiesību noteikšanu, interpretāciju, piemērošanu un aizstāvību, kā arī attiecīgo tiesību turētāju definēšanu, vai tie būtu indivīdi, grupas vai kopienas – atsaucoties uz subjektu nošķirumu, kāds lietots Konvencijā –, vai arī citi tiesību subjekti. Pētniecības seminārā uzmanība būs vērsta it īpaši, lai arī ne tikai, uz Eiropas valstu pieredzi, atainojot reģionālas saiknes, kā arī nozīmīgas atšķirības valstu izstrādātajās pieejās un stratēģijās.

Pieminētie divi uzsvari ir vispārējs ietvars, lai specifiskāk pievērstos nemateriālā kultūras mantojuma tiesību saiknēm ar citām tiesību jomām, inter alia, (a) kultūras un dabas mantojuma tiesībām, (b) vides tiesībām, (c) cilvēktiesībām un (d) intelektuālā īpašuma tiesībām. Diskusijā tādējādi aicināti piedalīties pētnieki ar interesi par nemateriālo kultūras mantojumu un tiesību zinātnēm, pievērsties nacionālajiem tiesību tekstiem, to saiknēm, interpretācijas un piemērošanas praksēm – administratīvi, jurisprudences formā vai attiecīgo kopienu, grupu vai indivīdu diskursā.

Starptautiskais pētniecības seminārs rīkots pētījuma projekta ietvaros, ar mērķi izstrādāt metodoloģiju, lai salīdzinātu valstu pieredzes – pieejas un stratēģijas – nacionālu, reģionālu vai lokālu tiesību instrumentu izstrādē un pilnveidē nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanai. Diskusijas dalībnieki aicināti vērtēt un iztīrīt iespējami problemātiskos aspektus, kas ņemami vērā, lai noteiktu kritērijus valstu pieredžu salīdzinājumam. Metodoloģijas izstrāde balstīta tiesību filozofijas un tiesību semiotikas interesē par tiesību konceptu lietojumu, tāpat arī salīdzinošo tiesību apsvērumos, un tā ir atvērta arī cita veida analītiskam skatījumam, apliecinot starpdisciplināru pieeju kopīgai pētnieciskai virzībai.

PRIEKŠLASĪJUMU KOPSAVILKUMI

Kristīna KŪTMA

NEMATERIĀLO TIESĪBU SAGLABĀŠANAS IESPĒJAMĪBAS: KOPIENA UN MANTOJUMA POLITIKA

Priekšlasījumā piedāvāju konceptualizēt un izziņāt kultūras tiesības caur kopienas interesēm un iesaisti kultūras politikā. Cilvēktiesību jautājumu kontekstā, nemateriālo vai kultūras tiesību noteikšanas stratēģiju galējais mērķis ir kļūt par politikas veidošanas subjektu – pieņemt lēmumus un īstenot praktiskas aktivitātes vietējā, nacionālā un starptautiskā līmenī.

Džaneta BLEIKA

“KOPIENAS” UN TIESĪBAS PIEDALĪTIES, SAISTĪBĀ AR KULTŪRAS MANTOJUMU – CIK TĀLU UNESCO 2003. GADA KONVENCIJA SNIEDZ ATBILDI?

Priekšlasījuma pamata stratēģiskā pieeja ir jautājums par cilvēktiesību kontekstu, kura ietvaros tika izstrādāta 2003. gada Konvencija par nemateriālā kultūras mantojuma (NKM) saglabāšanu un kura ietvaros būtu novērtējama Konvencijas īstenošana. Priekšlasījumā autore skatīs “piedalīšanos” kā cilvēktiesību jēdzienu, pievēršoties tam, kā 2003. gada Konvencija ir skatījusi kopieni (un grupu, un individu) lomu NKM saglabāšanā un kā šis skatījums ir saistāms ar citām norisēm nacionālajā, reģionālajā un starptautiskajā mantojuma saglabāšanas politikā un tiesībās. Tiks arī uzdots jautājums, cik piemēroti “kopienas” jēdziens ir uztverts un lietots 2003. gada Konvencijas ietvaros un cik daudz vaļas šis koncepts ļauj daudzveidībai un pat nevienprātībai kopienu ietvaros. Šis noslēdzošais aspekts tiks ilustrēts ar dzimtes noteiktu grupu gadījumu.

Harieta DĪKENA

MANTOJUMA SAGLABĀŠANA UN INTELEKTUĀLĀ ĪPAŠUMA AIZSARDZĪBA: EIROPAS KONTEKSTA SPECIFIKA

Intelektuālā īpašuma tiesības bija uzmanības centrā Bolīvijas sākotnējai, 1973. gadā izvirzītajai prasībai pēc nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanas konvencijas, galvenokārt domājot par attīstības valstu interesēm. Patlaban ir augošs literatūras klāsts attiecībā uz tāda intelektuālā īpašuma tiesību aizsardzību, kas saistīts ar NKM. Kopš 2001. gada WIPO (Pasaules intelektuālā īpašuma organizācija) ir aktīvi veicinājusi tās dalībvalstu diskusiju par sinerģijām intelektuālā īpašuma aizsardzībai attiecībā uz tradicionālajām zināšanām un tradicionālajām kultūras izpausmēm. Tās otrajā dekādē UNESCO 2003. gada Konvencija ir sākusi attīstīt spēcīgākus ceļus diskusijai par saikni starp nemateriālā mantojuma saglabāšanu un intelektuālā īpašuma aizsardzību. Priekšlasījums pievēršas Eiropas konteksta specifikai šajā diskusijā, ņemot vērā, ka centieni pēc intelektuālā īpašuma plašākas aizsardzības tradicionālajām zināšanām un tradicionālajām kultūras izpausmēm galvenokārt ir Dienvidu jaunattīstības valstu virzīti, un Rietumeiropai ir bijusi vadošā loma līdz ar krājumu digitalizāciju plašāk veicināt brīvu pieeju kultūras mantojumam.

Emīlija TERJĒ

NEMATERIĀLĀ KULTŪRAS MANTOJUMA SAGLABĀŠANA UN INTELEKTUĀLAIS ĪPAŠUMS: JAUTĀJUMS PAR PUBLISKO ĪPAŠUMU

2003. gadā UNESCO Konvencija par nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanu bija aicinājums tās dalībvalstīm apzināties draudus, kas skar šī ilgstoši ignorētā mantojuma saglabāšanu, un uzdot jautājumu par tam īpaši piemērotas aizsardzības izveidi. Pasaules intelektuālā īpašuma organizācijā, Ģenētisko resursu, tradicionālo zināšanu un folkloras intelektuālā komiteja patlaban strādā pie aizsardzības mehānismu izveides sui generis intelektuālā īpašuma tiesībās. Šī darba ietvaros būtisks ir jautājums par dinamiska publiskā īpašumas saglabāšanu. Publiskais īpašums kā nozīmīgs kultūras, ekonomiskās un zinātniskās attīstības rosinātājs ir izšķirošs intelektuālā īpašuma balansam. Kā šādā kontekstā savietot nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanu un nepieciešamību aizsargāt kopīgu brīvi pieejamu zināšanu esamību? Priekšlasījums pievēršies minētajiem jautājumiem.

Vadims MANTROVS

NEMATERIĀLĀ KULTŪRAS MANTOJUMA AIZSARDZĪBA CAUR KVALITĀTES SHĒMU REGULĒJUMU

Viena no nemateriālā kultūras mantojuma tiesiskās aizsardzības formām Eiropas Savienībā (ES) tradicionāli tiek saistīta ar kvalitātes shēmu (tradicionālie nosaukumi, ģeogrāfiskās izcelsmes norādes, garantētās tradicionālās īpatnības) regulējumu. Šo kvalitātes shēmu pamatā ir tādi nemateriālā kultūras mantojuma veidi kā prasmes, zināšanas un tradīcijas, kuras veidojušās un attīstījušās saistībā ar un pateicoties noteiktai teritorijai. Uz doto brīdi ES kvalitātes shēmu regulējums pamatojas uz vairākiem normatīvajiem aktiem un aptver lauksaimniecības un pārtikas produktus. ES dalībvalstu pieeja ES kvalitātes shēmu sistēmas izmantošanā ir kardināli atšķirīga, kas izpaužas dramatiskās atšķirībās to apzīmējumu skaitā, kuri reģistrēti ES līmenī konkrētu kvalitātes shēmu ietvaros. No vienas puses, konstatējamas tādas ES dalībvalstis, kurās pastāv ilglaicīgas tradīcijas kultūras mantojuma aizsardzībai ar kvalitātes shēmu palīdzību, sasniedzot ES līmenī reģistrēto apzīmējumu skaitam vairāku simtu apmērā katrai šādas grupas ES dalībvalstij. Tai pat laikā citās ES dalībvalstīs (tādos Eiropas reģionos kā Austrumeiropa vai Ziemeļeiropa) šīs tradīcijas vai vispār nepastāv, vai ir vājas. Šādas dažādās attieksmes dēļ otro ES dalībvalstu grupa ne vien nav spējīga pilnvērtīgi izmantot ES kvalitātes shēmu regulējumu sava nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanā, bet arī apdraud tā eksistenci, atstājot to ārpus tiesiskās aizsardzības jomas.

Kristians OTĒNS

NEMATERIĀLAIS KULTŪRAS MANTOJUMS UN REĢIONI FRANCIJĀ: RADOŠUMS UN IZKLIEDE

Nemateriālais kultūras mantojums, ko Francijas valsts sākotnēji maz aktualizējusi, kopš 2006. gada ir kļuvis par Francijas reģioniem dažādā mērā aktuālu tematu. Nozīmīgu lomu tas ieguvis aizjūras teritorijās un atsevišķās vietās, kur raksturīga spēcīga reģionālā identitāte, galvenokārt valodas lietojuma ziņā, kamēr citviet tas nav aktualizēts itin nemaz. Savukārt, Kultūras mantojuma nacionālā reģistra iestādes, kas kopš 2004. gada darbojas reģionu paspārnē un kam galvenokārt ir mērķis apzināt Francijas materiālo mantojumu, izņemot atsevišķus gadījumus, nav būtiski paplašinājušas savas kompetences, pievēršoties nemateriālā kultūras mantojuma jautājumiem. Tās iestādes, kas šos jautājumus aktualizējušas, ir virzījušas visai nepārdomātā veidā, necenšoties piemērot konvencijas definīcijas un principus, un labāk informētās iestādes ir ieturējušas distanci attiecībā uz konvencijas īstenošanu, dodot priekšroku veidot partnerības ar etnologu asociācijām vai reģionālajām universitātēm, kas jau darbojas konvencijas jomā. Jaunu plašāku reģionu izveide un decentralizācijas III posma pieteikšana patlaban skaidri rosina uzdot jautājumu par nemateriālā kultūras mantojuma jomas kompetenču deleģēšanu atsevišķiem reģioniem. Priekšlasījumā tiks iztirzāts šādu saikņu veidošanās process.

Noē VAŽNĒRS

2003. GADA KONVENCIJA NO FRANCIJAS TIESĪBU VIEDOKĻA: VĒSTURISKA PERSPEKTĪVA

No Francijas tiesību un administratīvās prakses viedokļa, 2003. gada Konvencija par nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanu piedāvā divējādu inovāciju. Tā ir inovācija attiecībā uz mantojuma lauka paplašināšanu, kā arī attiecībā uz tādu kopienu, grupu un indivīdu lomas atzīšanu, kas rada, saglabā un pārmanto šo mantojumu. Tomēr kādēļ šie juridiskie un administratīvie aizsardzības instrumenti Francijā ir tik "materiāli" un tik "centralizēti"? Vai pirms 2003. gada konvencijas nav bijušas alternatīvas šim īpašajam publiskās iejaukšanās "modelim"? Izpēte par Francijas kultūras mantojuma tiesību veidošanos 20. gadsimtā atklāj mazāk lineāru vēsturi, kā tā varētu sākotnēji šķist. Priekšlasījums piedāvā atgriezties pie šīs vēstures bagātības.

Žeroms FROMAŽO

SALĪDZINOŠS SKATĪJUMS UZ PASAULES MANTOJUMA (1972) UN NEMATERIĀLĀ MANTOJUMA (2003) KONVENCIJĀM

Dabas resursu milzīgā bagātība cilvēku populācijām ir ļāvusi dzīvot miljoniem gadu, līdz pat mūsu dienām. Šī saikne neapstājas pie dabas resursu vērtīguma vai pie dzīvībai būtiskajiem aspektiem, ko šī telpa sniedz; tā ietver arī nozīmīgu kultūras mantojumu, kas ir attīstījies laika gaitā un saiknē ar aizvien mākslīgāku dabas vidi. Citiem vārdiem sakot, tieši dabas un lauku vidē ir daudz piemēru, kur dabas resursu lietojumu nosaka tradicionālo zināšanu un prakšu pārmantošana, kas ir nodrošinājusi šai telpai raksturīgās bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu. Šo zināšanu un prasmju saglabāšana nesēn kā ir kļuvusi par nozīmīgu izaicinājumu, it īpaši plašajā dabas aizsardzības jomā. Ceļojums cauri dabas mantojuma aizsardzības konvenciju īstenošanas attīstībai ļauj labāk izprast šo evolūciju.

Marija KORNĪ

NEMATERIĀLAIS MANTOJUMS KULTŪRAS TIESĪBĀS

Priekšlasījums galvenokārt pievērsīsies attiecībām starp kultūras izpausmju daudzveidības konvenciju un nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanas konvenciju un plašāk diskusijas rosināšanai par veidu, kā šie abi instrumenti padziļināti atjauno savstarpējo saikni starp klasiski nostatītajām kultūras mantojuma tiesībām un jaunrades tiesībām.

PIERAKSTI

Handwriting practice sheet with 21 horizontal lines.

ACADÉMIE DE LA CULTURE DE LETTONIE

Avec le soutien de la Société internationale pour la
recherche sur le droit du patrimoine culturel et le droit de l'art

Programme de partenariat de recherche Lettonie–France « Osmose »
Programme national de recherche de Lettonie « Habitus »

ATELIER INTERNATIONAL DE RECHERCHE

PATRIMOINE CULTUREL IMMATÉRIEL

DROIT NATIONAL ET DROITS SUBJECTIFS

RÉSUMÉS DES PRÉSENTATIONS

29/06/2015

RIGA, LETTONIE

PROJET DE RECHERCHE

Programme de partenariat de recherche Lettonie—France « Osmose » 2014—2015 et programme national de recherche de Lettonie « Habitus » 2014—2017, projet de coopération entre l'Académie de la Culture de Lettonie et l'Institut des Sciences sociales du Politique, Centre national de la recherche scientifique, ISP-CNRS, France « Création d'un réseau de réflexion sur le droit du patrimoine culturel immatériel ».

« Osmose » / dpc.hypotheses.org/le-projet-osmose

« Habitus » / habitus.lka.edu.lv

PARTICIPANTS DU PROJET

France : Marie CORNU, Jérôme FROMAGEAU, Catherine WALLAERT, Vincent NÉGRI, Christian HOTTIN, Noé WAGENER, Émilie TERRIER, WANG-HOUSTIN Li, Jean-Marc TRIGEAUD, Lily MARTINET ; Lettonie : Anita VAIVADE, Daina TETERS, Dace BULA, Līga ĀBELE.

ORGANISATION DE L'ATELIER DE RECHERCHE

Anita VAIVADE, Līga ĀBELE

en coopération avec des intervenants et des partenaires institutionnels.

DIRECTRICE DE LA PUBLICATION

Anita VAIVADE

PARTENAIRES DE COOPÉRATION

L'atelier de recherche est organisé en coopération avec l'Institut des Sciences sociales du Politique, Centre national de la recherche scientifique, ISP-CNRS, France ; l'Institut de littérature, de folklore et d'art, Université de Lettonie ; la Faculté de droit, Université de Lettonie ; Centre national letton pour la culture ; Commission nationale lettone pour l'UNESCO ; Institut français de Lettonie ; Conseil municipal de Kuldīga ; Musée municipal de Kuldīga ; Fondation de l'Etat du capital culturel ; Magasine "Jurista Vārds".

© Auteurs des présentations, 2015

© Académie de la Culture de Lettonie

PROGRAMME

DISCOURS D'INTRODUCTION

Sanita OSIPOVA *Juge de la Cour constitutionnelle de la République de Lettonie, Professeure en droit, Université de Lettonie*

Daina TETERS *Professeur en philosophie et sémiotique, Académie de la Culture de Lettonie*

PRÉSENTATIONS

Kristin KUUTMA **POSSIBILITÉS DE MAINTENIR LES DROITS IMMATÉRIELS : COMMUNAUTÉ ET POLITIQUE DU PATRIMOINE**
Professeur en ethnologie, Université de Tartu, Estonie, Experte de l'UNESCO du patrimoine culturel immatériel

Janet BLAKE **'COMMUNAUTÉS' ET DROIT DE PARTICIPATION EN LIEN AVEC LE PATRIMOINE CULTUREL – JUSQU'OU LA CONVENTION DE L'UNESCO DE 2003 RÉPOND À CELA?**
Professeur associé en droit, Université de Shahid Beheshti, Iran, Experte de l'UNESCO du patrimoine culturel immatériel

Harriet DEACON **SAUVEGARDE DU PATRIMOINE ET PROTECTION DE LA PROPRIÉTÉ INTELLECTUELLE : SPÉCIFICITÉ DU CONTEXTE EUROPÉEN**
Consultante indépendante, Royaume Uni, Experte de l'UNESCO du patrimoine culturel immatériel

Émilie TERRIER **SAUVEGARDE DU PATRIMOINE CULTUREL IMMATÉRIEL ET PROPRIÉTÉ INTELLECTUELLE : LE DOMAINE PUBLIC EN QUESTION**
Doctorante en droit, Université de Poitiers, France

Vadims MANTROVS **PROTECTION DU PATRIMOINE CULTUREL IMMATÉRIEL PAR LA RÉGULATION DE SCÉMAS DE QUALITÉ**
Maître de conférences en droit, Université de Lettonie

Christian HOTTIN

PATRIMOINE CULTUREL IMMATÉRIEL ET RÉGIONS EN FRANCE : INVENTIVITÉ ET DISPERSION

Conservateur du patrimoine, Adjoint au chef du département, Département du pilotage de la recherche et de la politique scientifique, Direction générale des patrimoines, Ministère de la Culture et de la Communication, France

Noé WAGENER

LA CONVENTION DE 2003 À L'AUNE DU DROIT FRANÇAIS: MISE EN PERSPECTIVE HISTORIQUE

Post-doctorant, Institut des Sciences sociales du Politique, Centre national de la recherche scientifique, ISP-CNRS, France

Jérôme FROMAGEAU

REGARD CROISÉ SUR LES CONVENTIONS CONCERNANT LE PATRIMOINE MONDIAL (1972) ET LE PATRIMOINE IMMATÉRIEL (2003)

Président de la Société internationale pour la recherche sur le droit du patrimoine culturel et le droit de l'art, France

Marie CORNU

PATRIMOINE IMMATÉRIEL DANS LE DROIT DE LA CULTURE

Coordinatrice du projet « Osmose » en France, chercheuse, Institut des Sciences sociales du Politique, Centre national de la recherche scientifique, ISP-CNRS, France

ANIMATION DE L'ATELIER DE RECHERCHE

Dace BULA

Directrice de l'Institut de littérature, de folklore et d'art, Université de Lettonie

Anita VAIVADE

Coordinatrice du projet « Osmose » en Lettonie, chercheuse, Académie de la Culture de Lettonie

INTRODUCTION À LA PROBLÉMATIQUE

Alors que le phénomène du patrimoine culturel immatériel trouvait une traduction au sein des différents textes juridiques nationaux bien avant l'adoption en 2003 de la convention de l'Unesco pour la sauvegarde du patrimoine culturel immatériel, le rayonnement mondial de la conceptualisation de cette notion s'est construit récemment en réponse à une forte impulsion internationale. Si les résultats juridiques nationaux de cette impulsion peuvent paraître unifiés, en adoptant les mêmes références aux concepts et instruments décrits par la convention de 2003, ils révèlent également une incroyable diversité quant aux aspects juridiques soulevés et aux liens établis et renforcés entre branches du droit.

Le présent séminaire invite à explorer les différents aspects juridiques de la sauvegarde du patrimoine culturel immatériel en deux temps forts : en étudiant, tout d'abord (A), les réflexions menées au sein des systèmes juridiques nationaux, que ce soit les modifications apportées aux textes juridiques existants, les nouvelles lois adoptées, ou une éventuelle abstention volontaire de légiférer, et, ensuite (B), la création, l'interprétation, l'application et la revendication de droits subjectifs quant à la sauvegarde du patrimoine culturel immatériel, ainsi que l'identification de leurs titulaires, qu'il s'agisse d'individus, de groupes, de communautés – pour reprendre la distinction introduite par la convention de 2003 – ou, le cas échéant, d'autres sujets de droit. En particulier, mais pas seulement, l'accent pourra être porté sur les expériences nationales européennes qui, bien qu'elles présentent un certain nombre de ressemblances, témoignent également d'importantes disparités quant aux approches et stratégies employées.

Ces deux thèmes ainsi dégagés ne constituent qu'un cadre général permettant de questionner les relations existantes entre le droit du patrimoine culturel immatériel et les autres branches du droit, notamment le droit du patrimoine culturel et naturel (a.), le droit de l'environnement (b.), les droits de l'homme et des libertés fondamentales (c.), et la propriété intellectuelle (d.). L'étude des textes juridiques nationaux et des interconnexions constatées, ainsi que de leur interprétation et application – notamment par l'administration, la jurisprudence ou au travers des discours des différentes communautés, groupes ou individus – peut également faire l'objet d'un débat entre chercheurs intéressés à la fois par le patrimoine culturel immatériel et par les sciences juridiques.

Ce séminaire est organisé dans le cadre d'un projet de recherche dont le but est l'établissement d'une méthodologie de comparaison des différentes expériences nationales – approches et stratégies – tendant à la création et au développement d'instruments juridiques nationaux, régionaux, et locaux de sauvegarde du patrimoine culturel immatériel. Les intervenants sont invités à intégrer et explorer les problèmes susceptibles d'être soulevés lors de la fixation du cadre et des critères de comparaison. Le développement d'une méthodologie de comparaison est actuellement basé sur l'intérêt conceptuel d'une philosophie et d'une sémiotique juridiques ainsi que sur la prise en compte du droit comparé. Néanmoins, le thème demeure ouvert à de nouvelles analyses et propositions permettant de renforcer l'approche interdisciplinaire envisagée afin de faire avancer une réflexion commune.

RÉSUMÉS DES PRÉSENTATIONS

Kristin KUUTMA

CONTINGENCES POUR MAINTENIR LES DROITS IMMATÉRIELS : COMMUNAUTÉ ET POLITIQUE DU PATRIMOINE

Dans cette présentation, je propose de conceptualiser et examiner les droits culturels à travers les intérêts des communautés et leur engagement dans la politique culturelle. Le but ultime des stratégies opérationnelles pour établir les droits immatériels ou culturels, dans le contexte des questions des droits de l'homme, est de devenir un sujet de l'élaboration des politiques – prendre des décisions et effectuer des activités instrumentales au niveau local, national et international.

Janet BLAKE

'COMMUNAUTÉS' ET DROIT À PARTICIPER EN RELATION AVEC LE PATRIMOINE CULTUREL – JUSQU'OUÙ LA CONVENTION DE L'UNESCO DE 2003 RÉPOND À CELA ?

Cette présentation adopte comme approche stratégique la question du contexte des droits de l'homme, dans lequel la Convention pour la sauvegarde du patrimoine culturel immatériel (PCI) de 2003 a été développée et dans lequel son opérationnalité est à évaluer. Elle se concentrera sur la notion de participation comme droit de l'homme, et comment la Convention de 2003 a perçu le rôle des communautés (et groupes et individus) dans la sauvegarde du PCI et comment cette perception est liée à d'autres développements dans la politique et le droit du patrimoine au niveau national, régional et local. La présentation soulèvera également la question de l'étendue de la conception et de l'usage de la notion de 'communauté' dans le cadre de la Convention de 2003, et de l'espace qu'offre cette conception aux diversités et éventuels dissentiments au sein des communautés. Ce dernier point sera illustré par le cas des groupes définis par le genre.

Harriet DEACON

SAUVEGARDE DU PATRIMOINE ET PROTECTION DE LA PROPRIÉTÉ INTELLECTUELLE : SPÉCIFICITÉ DU CONTEXTE EUROPÉEN

Les droits de propriété intellectuelle (PI) étaient au cœur de la demande initiale de Bolivie en 1973 pour une convention pour la sauvegarde du PCI, portée principalement par les intérêts du monde en développement. Actuellement, la littérature sur la protection des droits de PI liés au PCI se multiplie. Depuis 2001, l'OMPI (Organisation mondiale de la propriété intellectuelle) encourage activement une discussion parmi les Etats membres visant à établir des stratégies de protection des savoirs traditionnels et des expressions culturelles traditionnelles par des droits de PI. Dans sa deuxième décennie, la Convention de 2003 a permis d'explorer de nouvelles pistes importantes concernant le débat sur le lien entre la sauvegarde du patrimoine immatériel et la protection par la propriété intellectuelle. La présentation traitera de la spécificité du contexte européen dans ce débat, étant donné que la quête pour une plus grande protection des savoirs traditionnels et des expressions culturelles traditionnelles par des droits de PI est principalement poussée par des pays en développement du Sud, et que l'Europe occidentale a dirigé ses efforts en vue de promouvoir le libre accès au patrimoine culturel plus généralement à travers la numérisation des collections.

Emilie TERRIER

SAUVEGARDE DU PATRIMOINE CULTUREL IMMATÉRIEL ET PROPRIÉTÉ INTELLECTUELLE : LE DOMAINE PUBLIC EN QUESTION

En 2003, la convention de l'UNESCO pour la sauvegarde du patrimoine culturel immatériel invitait les Etats parties à prendre conscience des menaces pesant sur ce patrimoine longtemps ignoré et à s'interroger sur la mise en place d'un cadre de protection spécifiquement adapté. A l'OMPI, le comité intergouvernemental de la propriété intellectuelle relative aux ressources génétiques, aux savoirs traditionnels, et au folklore travaille actuellement à l'élaboration de mécanismes de protection par un droit de propriété intellectuelle sui generis. Au cœur de ces réflexions, la question de la conservation d'un domaine public dynamique est fondamentale. Moteur essentiel du développement culturel, économique, et scientifique, le domaine public est indispensable à l'équilibre de la propriété intellectuelle. Dans ce contexte, comment concilier la nécessité de sauvegarder le patrimoine culturel immatériel avec celle de préserver l'existence d'un fonds commun de la connaissance librement accessible ? C'est le sujet que se propose d'aborder l'intervention.

Vadims MANTROVS

PROTECTION DU PATRIMOINE CULTUREL IMMATÉRIEL PAR LA RÉGULATION DE SCHÉMAS DE QUALITÉ

Une des formes pour la protection du patrimoine culturel immatériel dans l'Union européenne (UE) est traditionnellement liée à la régulation de schémas de qualité (noms traditionnels, appellations d'origine et indications géographiques, spécialités traditionnelles garanties). Au fondement de ces schémas de qualité se trouvent de tels domaines du patrimoine culturel immatériel comme savoir-faire, connaissances et traditions développés en connexion avec et grâce au territoire particulier. A présent, la régulation de l'UE de schémas de qualité se base à plusieurs actes normatifs et couvre des produits agricoles et alimentaires. Les pays membres de l'UE ont des approches radicalement différentes de la mise en œuvre du système de l'UE de schémas de qualité, et ceci se manifeste par des différences dramatiques du nombre de désignations enregistrées au niveau de l'UE dans le cadre de schémas de qualité concrets. D'un côté, il y a des pays membres de l'UE qui ont de longues traditions de protection du patrimoine culturel par la mise en œuvre des schémas de qualité, ayant atteint plusieurs centaines de désignations enregistrées au niveau de l'UE pour chacun de tels pays membres. Cependant, dans d'autres pays membres de l'UE (dans les régions européennes comme l'Europe de l'Est et du Nord) ces traditions soit n'existent pas, soit sont faibles. Pour la raison de telles disparités d'attitude, ce second groupe de pays membres de l'UE est non seulement inefficace pour profiter entièrement de la régulation de l'UE de schémas de qualité pour la sauvegarde de son patrimoine culturel immatériel ; mais ces pays mettent également en danger son existence, en le laissant en dehors du domaine de la protection juridique.

Christian HOTTIN

PATRIMOINE CULTUREL IMMATÉRIEL ET RÉGIONS EN FRANCE : INVENTIVITÉ ET DISPERSION

Peu portée initialement par l'État, la thématique du patrimoine culturel immatériel a fait l'objet en France, depuis 2006, d'appropriations très inégales de la part des régions : très forte en Outre mer et dans certaines parties du territoire dotée d'une forte identité régionale, notamment sur le plan linguistique, cette appropriation a été quasiment nulle ailleurs. Quant aux services de l'Inventaire général du patrimoine culturel, qui dépendent des régions depuis 2004 et sont en principe dédiés au recensement du patrimoine matériel de la France, ils n'ont pas, sauf exception, véritablement élargi leurs compétences en se saisissant de la question du patrimoine culturel immatériel. Ceux qui l'ont fait ont procédé souvent

de manière brouillonne, sans chercher à mettre en œuvre les définitions et principes de la convention, et les mieux avertis se sont tenu à distance des opérations de mise en œuvre, préférant nouer sur ce volet des partenariats avec des associations ethnologiques ou des universités régionales déjà impliquées dans la convention. La création de nouvelles régions, plus vastes que les anciennes, et l'annonce d'un acte III de la décentralisation posent aujourd'hui clairement la question de la délégation de compétence dans le domaine du PCI à certaines régions. C'est véritablement un « work in process » qui sera présenté, l'action étant en train de se nouer aujourd'hui.

Noé WAGENER

LA CONVENTION DE 2003 À L'AUNE DU DROIT FRANÇAIS : MISE EN PERSPECTIVE HISTORIQUE

Au regard du droit français et de la pratique administrative française, la Convention de 2003 pour la sauvegarde du patrimoine culturel immatériel innove doublement : innovation quant à l'extension du champ du patrimoine ; innovation quant au rôle reconnu aux communautés, groupes et individus qui créent, entretiennent et transmettent ce patrimoine. Mais pourquoi finalement les dispositifs juridiques et administratifs de protection sont-ils si « matériels » et si « centralisés » en France ? N'y a-t-il donc jamais eu d'alternatives à ce « modèle » bien particulier d'intervention publique avant la Convention de 2003 ? L'étude de la construction du droit du patrimoine culturel français au cours du XXe siècle révèle pourtant une histoire moins linéaire qu'elle n'y paraît à premier abord, et c'est sur la richesse de cette histoire que se propose de revenir la présente contribution.

Jérôme FROMAGEAU

REGARD CROISÉ SUR LES CONVENTIONS CONCERNANT LE PATRIMOINE MONDIAL (1972) ET LE PATRIMOINE IMMATÉRIEL (2003)

La richesse immense des ressources naturelles a fait vivre des populations humaines pendant des millénaires et cela jusqu'à nos jours. Cette relation ne se limite pas à la valeur des ressources naturelles ou des services vitaux que ces espaces produisent, elle comprend aussi le riche patrimoine culturel qui a évolué avec le temps en symbiose avec les milieux naturels de plus en plus artificialisés. Or, précisément, en milieu naturel et rural, nombreux sont les exemples d'utilisation des ressources naturelles régulières

du fait de la transmission de connaissances et de pratiques traditionnelles qui ont assuré la sauvegarde de la biodiversité caractérisant précisément de tels espaces. Maintenir, sauvegarder ces connaissances, ces savoir-faire est devenu de manière récente un enjeu considérable tout particulièrement dans le vaste domaine de la protection de la nature. Un voyage à travers l'évolution de la mise en œuvre des conventions relatives à la protection du patrimoine naturel permet de mieux saisir cette évolution.

Marie CORNU

PATRIMOINE IMMATÉRIEL DANS LE DROIT DE LA CULTURE

Il s'agit notamment d'évoquer les relations entre la convention sur la diversité des expressions culturelles et la convention sur la sauvegarde du patrimoine culturel immatériel et plus généralement de mettre en discussion l'idée que ces deux instruments renouvellent profondément le rapport et la façon dont se situent classiquement le droit du patrimoine culturel et le droit de la création.

LATVIAN ACADEMY OF CULTURE

With support of the International Society for
the Research on Cultural Heritage Law and Art Law

Latvia–France Research Partnership Program « Osmosis »
Latvian National Research Program « Habitus »

INTERNATIONAL RESEARCH SEMINAR

INTANGIBLE CULTURAL HERITAGE NATIONAL LAW AND SUBJECTIVE RIGHTS

ABSTRACTS OF PRESENTATIONS

29/06/2015

RIGA, LATVIA

RESEARCH PROJECT

Latvia–France Research Partnership Program « Osmosis » 2014–2015 and Latvian National Research Program « Habitus » 2014–2017, cooperation project between Latvian Academy of Culture and Institute for Political Social Sciences, National Centre for Scientific Research, France « Establishment of a Network of Reflection on the Intangible Cultural Heritage Law ».

PROJECT PARTICIPANTS

France: Marie CORNU, Jérôme FROMAGEAU, Catherine WALLAERT, Vincent NÉGRI, Christian HOTTIN, Noé WAGENER, Émilie TERRIER, WANG-HOUSTIN Li, Jean-Marc TRIGEAUD, Lily MARTINET ; Latvia: Anita VAIVADE, Daina TETERS, Dace BULA, Līga ĀBELE.

« Osmosis » / dpc.hypotheses.org/le-projet-osmose

« Habitus » / habitus.lka.edu.lv

ORGANISATION OF THE RESEARCH SEMINAR

Anita VAIVADE, Līga ĀBELE

in cooperation with discussants and institutional partners.

EDITOR OF THE PUBLICATION

Anita VAIVADE

COOPERATION PARTNERS

International research seminar is organised in cooperation with Institute for Political Social Sciences, National Centre for Scientific Research, France; Institute of Literature, Folklore and Art, University of Latvia; Faculty of Law, University of Latvia; Latvian National Centre for Culture; Latvian National Commission for UNESCO; French Institute in Latvia; Kuldīga District Council; Kuldīga District Museum; State Culture Capital Foundation and Journal “Jurista Vārds”.

© Authors of presentations, 2015

© Latvian Academy of Culture

PROGRAM

INTRODUCTORY SPEECHES

Sanita OSIPOVA *Justice of the Constitutional Court of the Republic of Latvia, Professor of Law, University of Latvia*

Daina TETERS *Professor of Philosophy and Semiotics, Latvian Academy of Culture*

PRESENTATIONS

Kristin KUUTMA **CONTINGENCIES IN MAINTAINING INTANGIBLE RIGHTS: COMMUNITY AND HERITAGE POLITICS**
Professor of Ethnology, University of Tartu, UNESCO expert on intangible cultural heritage

Janet BLAKE **'COMMUNITIES' AND THE RIGHT TO PARTICIPATE IN RELATION TO CULTURAL HERITAGE – HOW FAR DOES UNESCO'S 2003 CONVENTION RESPOND TO THIS?**
Associate Professor of Law, University of Shahid Beheshti, Iran, UNESCO expert on intangible cultural heritage

Harriet DEACON **HERITAGE SAFEGUARDING AND INTELLECTUAL PROPERTY PROTECTION: THE SPECIFICITY OF THE EUROPEAN CONTEXT**
Independent Consultant, United Kingdom, UNESCO expert on intangible cultural heritage

Émilie TERRIER **SAFEGUARDING OF THE INTANGIBLE CULTURAL HERITAGE AND INTELLECTUAL PROPERTY: THE PUBLIC DOMAIN IN QUESTION**
PhD student in law, University of Poitiers, France

Vadims MANTROVS **PROTECTION OF INTANGIBLE CULTURAL HERITAGE THROUGH REGULATION OF QUALITY SCHEMES**
Lecturer of Law, University of Latvia

Christian HOTTIN

INTANGIBLE CULTURAL HERITAGE AND REGIONS IN
FRANCE: INVENTIVENESS AND DISPERSION

*Heritage Conservator, Vide-Director of the Department of Pilot Research
and Science Policy, General Directorate of Heritage, Ministry of Culture and
Communication, France*

Noé WAGENER

THE 2003 CONVENTION IN THE LIGHT OF FRENCH LAW:
HISTORICAL PERSPECTIVE

*Postdoctoral Researcher, Institute of Social Sciences of the Politics, National
Center for Scientific Research, ISP-CNRS, France*

Jérôme FROMAGEAU

COMPARATIVE PERSPECTIVE ON THE WORLD HERITAGE
(1972) AND THE INTANGIBLE HERITAGE (2003)
CONVENTIONS

*President of the International Society for the Research on Cultural Heritage
Law and Art Law*

Marie CORNU

INTANGIBLE HERITAGE IN CULTURAL LAW

*Coordinator of the « Osmosis » project in France, Researcher, Institute for
Political Social Sciences, National Centre for Scientific Research,
ISP-CNRS, France*

CONDUCT OF THE RESEARCH SEMINAR

Dace BULA

Director of the Institute of Literature, Folklore and Art, University of Latvia

Anita VAIVADE

*Coordinator of the « Osmosis » project in Latvia, Researcher,
Latvian Academy of Culture*

INTRODUCTION TO PROBLEMATICS

While the intangible cultural heritage as phenomenon has been reflected in various national legal texts long before the UNESCO Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage was drafted and adopted in 2003, the worldwide outreach of the conceptualisation of intangible cultural heritage is a recent process, responding to a strong international impulse. National legal outputs it provides can be cautiously repetitive, maintaining direct references to the internationally reached conceptual and instrumental consensus, but also remarkably diverse in legal aspects raised and relations with other fields of law being established and strengthened.

The present seminar invites for a reflection on the legal aspects of safeguarding intangible cultural heritage, having a twofold emphasis: (A) attention given to the developments within national legal systems, be it amendments to existing legal texts, novel laws adopted or probably a conscious restraint from legislation, and (B) establishment, interpretation, application, as well as claiming of subjective rights as for the safeguarding of intangible cultural heritage, and defining their holders, be they attributed to individuals, groups or communities – to use the distinction of legal subjects as stated by the named Convention – or eventually to other legal subjects. Particular, although not exclusive, attention is welcome to be paid to European national experiences that, while manifesting regional connections, represent also significant disparities in the approaches and strategies elaborated.

The named twofold emphasis is an overall framework for questioning specifically the relations of intangible cultural heritage law to other fields of law, inter alia, (a) cultural and natural heritage law, (b) environmental law, (c) human rights law and (d) intellectual property law. The study of national legal texts and their interconnections, as well as of the practice of their interpretation and application—administratively, in the form of jurisprudence, or within the discourse of the respective communities, groups or individuals – are welcome to be explored within a debate among researchers being interested in both intangible cultural heritage and legal sciences.

The present international research seminar is organised within the framework of a research project having as objective the elaboration of a methodology for comparing national experiences – approaches and strategies – for establishing and developing national, intra-nationally regional and local legal instruments for safeguarding the intangible cultural heritage. The contributors to the discussion are invited to consider and explore possibly problematic aspects to be aware of, once setting a frame and criteria for comparison. The development of methodology at present is being based on the conceptual interest of legal philosophy and legal semiotics, and on considerations of comparative law, and remains open to possible analytical inputs, strengthening an interdisciplinary approach for advancing a common reflection.

ABSTRACTS OF PRESENTATIONS

Kristin KUUTMA

CONTINGENCIES IN MAINTAINING INTANGIBLE RIGHTS: COMMUNITY AND HERITAGE POLITICS

In this presentation, I propose to conceptualize and examine cultural rights through community concerns and engagement in cultural politics. The ultimate goal of operative strategies in establishing intangible or cultural rights in the context of human rights issues is to become a subject in policy-making – to take decisions and carry out instrumental activities on local, national and international level.

Janet BLAKE

‘COMMUNITIES’ AND THE RIGHT TO PARTICIPATE IN RELATION TO CULTURAL HERITAGE – HOW FAR DOES UNESCO’S 2003 CONVENTION RESPOND TO THIS?

This paper takes as its strategic approach the issue of the human rights context within which the 2003 Convention for safeguarding intangible cultural heritage (ICH) was developed and in which its operation needs to be assessed. It will focus on the notion of participation as a human right, how the 2003 Convention perceived the role of communities (and groups and individuals) in ICH safeguarding and how this perception relates to other developments occurring in national, regional and international policy and law for safeguarding heritage. It will also place under question how far the notion of the ‘community’ is appropriately conceived and used within the framework of the 2003 Convention and how much room this conception allows for diversity and even dissent within communities. The latter point will be illustrated by the case of gender-defined groups.

Harriet DEACON

HERITAGE SAFEGUARDING AND INTELLECTUAL PROPERTY PROTECTION: THE SPECIFICITY OF THE EUROPEAN CONTEXT

Intellectual property (IP) rights were at the very heart of the original request by Bolivia in 1973 for a Convention on ICH safeguarding, driven mainly by concerns in the developing world. There is now a growing literature on the protection of IP rights associated with ICH. WIPO (the World Intellectual Property Organisation) has been actively promoting discussion among member states about strategies for IP protection for Traditional Knowledge (TK) and Traditional Cultural Expressions (TCEs) since 2001. In its second decade, the 2003 UNESCO Convention has begun to develop stronger avenues for debate about the relationship between intangible heritage safeguarding and intellectual property protection. This paper considers the specificity of the European context in this debate, since the quest for greater IP protection for TK and TCEs has primarily been driven by developing countries of the global south, and Western Europe has been a leader in efforts to promote open access to cultural heritage more generally through digitisation of collections.

Emilie TERRIER

SAFEGUARDING OF THE INTANGIBLE CULTURAL HERITAGE AND INTELLECTUAL PROPERTY: THE PUBLIC DOMAIN IN QUESTION

In 2003, the UNESCO Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage introduced the Member States to the risks threatening this long-ignored heritage and led them to consider the introduction of a specially adapted protection framework. The WIPO Intergovernmental Committee on Intellectual Property and Genetic Resources, Traditional Knowledge and Folklore is currently working on a protection system based on a sui generis intellectual property law. The question of the preservation of a dynamic public domain is at the very heart of these reflections. Essential to cultural, economic and scientific development, the public domain is vital for a balanced approach to intellectual property. Therefore, how can we reconcile the need to safeguard the intangible cultural heritage with the need to preserve a common fund of knowledge freely accessible? This is the subject that I would like to address.

Vadims MANTROVS

PROTECTION OF INTANGIBLE CULTURAL HERITAGE THROUGH REGULATION OF QUALITY SCHEMES

One of the forms for legal protection of intangible cultural heritage within the European Union (EU) traditionally is connected to the regulation of quality schemes (traditional names, indications of geographical origin, traditional specialties guaranteed). At the basis of these quality schemes are such intangible cultural heritage domains as skills, knowledge and traditions shaped and developed in connection to and due to a particular territory. At present, the EU regulation of quality schemes is based on several legal acts and covers agricultural products and foodstuffs. EU Member States have radically diverse approaches to the use of EU system of quality schemes, and this finds expression in dramatic differences in the number of designations registered at the EU level within particular quality schemes. On the one hand, there are EU Member States with long traditions of protecting cultural heritage by the use of quality schemes, reaching several hundreds of designations registered at the EU level in every such EU Member State. Meanwhile, in other EU Member States (in European regions as Eastern and Northern Europe) these traditions either do not exist, or are weak. Due to such disparities of attitude, this second group of EU Member States is not only ineffective to fully take advantage of the EU regulation of quality schemes for safeguarding its intangible cultural heritage, but also endangers its existence, leaving intangible cultural heritage outside the field of legal protection.

Christian HOTTIN

INTANGIBLE CULTURAL HERITAGE AND REGIONS IN FRANCE: INVENTIVENESS AND DISPERSION

While the State has initially demonstrated little interest in the issue of intangible cultural heritage, the regions of France have, since 2006, adapted themselves to this issue in an unequal manner: strongly in the overseas territories and in some parts of the territory having strong regional identity, namely concerning the use of language, but almost none elsewhere. As concerns the services of General Inventory of Cultural Heritage that since 2004 depends on the regions and are mainly devoted to studying the tangible heritage of France, they haven't, with some exceptions, enlarged their competencies towards the question of the intangible cultural heritage. Those who have done so, have proceeded in a rough manner, without trying to apply the definitions and principles of the convention, and better informed ones have kept a distance to the implementation of the convention, having preferred to develop partnerships with associations of

ethnologists or with regional universities that are already involved within the field of the convention. The establishment of new regions, larger than previous ones, as well as the announcement of the III act of decentralisation, today clearly raise the question of delegating competence in the field of ICH to certain regions. As the concrete action is just being developed, this is truly a « work in process » that will be dealt within this presentation.

Noé WAGENER

THE 2003 CONVENTION IN THE LIGHT OF FRENCH LAW: HISTORICAL PERSPECTIVE

From the point of view of French law and French administrative practice, the 2003 Convention for the safeguarding of the intangible cultural heritage innovates in a double manner. It is an innovation as for the extension of the field of heritage, and as for the recognised role given to communities, groups and individuals who create, maintain and transmit this heritage. Though, why legal and administrative measures of protection are so “material” and so “centralised” in France? Haven’t there been any alternatives to this particular “model” of public intervention, before the 2003 Convention? However, the study of the construction of French cultural heritage law during the 20th century reveals a less linear history, than it might seem at the first sight. And the present contribution proposes to return to the richness of this history.

Jérôme FROMAGEAU

COMPARATIVE PERSPECTIVE ON THE WORLD HERITAGE (1972) AND THE INTANGIBLE HERITAGE (2003) CONVENTIONS

The immense richness of natural resources has allowed human populations to live for millenniums, and till present. This relation is not limited to the value of natural resources or to vital services that these spaces produce; it also includes the rich cultural heritage that has evolved over the time in symbiosis with natural environments, more and more artificialized. Or, precisely, in natural and rural environment there are numerous examples where the use of natural resources is regulated by the transmission of knowledge and traditional practices that have assured the safeguarding of the biodiversity characteristic precisely to those spaces. To maintain and safeguard this knowledge and know-how has recently become a considerable challenge, in particular in the vast field of protecting nature. A voyage through the evolution of implementing conventions for the protection of natural heritage, allows a better understanding of this evolution.

Marie CORNU

INTANGIBLE HERITAGE IN CULTURAL LAW

The presentation will raise the issue of relations between the convention on the diversity of cultural expressions and the convention on the safeguarding of intangible cultural heritage, and more broadly will focus discussion on the idea that these two instruments renew profoundly the connection and the mode how are situated classically the law of cultural heritage and the law of creation.

PATEICĪBAS

Par sadarbību starptautiskā pētniecības semināra organizēšanā un publikācijas sagatavošanā pateicība priekšlasījumu autoriem un sadarbības partneriem, un īpaši Noē VAŽNĒRAM un Emīlijai TERJĒ (Politikas sociālo zinātņu pētījumu institūts, Nacionālās zinātniskās pētniecības centrs, Francija), Dacei BULAI (Latvijas Universitātes Literatūras, folkloras un mākslas institūts), Jānim PLEPAM un Anitai BRAKŠAI (Latvijas Universitātes Juridiskā fakultāte), Signei PUJĀTEI, Līgai RIBICKAI un Ingai BIKAI (Latvijas Nacionālais kultūras centrs), Baibai MOĻŅIKAI, Sarmītei PULSTEI un Ievai ŠVARCAI (UNESCO Latvijas Nacionālā komisija), Sandrai URTĀNEI un Dītai PODSKOČIJAI (Francijas Institūts Latvijā), Dacei REINKOPAI (Kuldīgas novada Dome), Kristai JANSONEI (Kuldīgas novada muzejs) un Dinai GAILĪTEI (žurnāls "Jurista Vārds"), kā arī Annai MUTOREI un Sandrai BETKEREI.

REMERCIEMENTS

Pour la coopération afin d'organiser l'atelier international de recherche et préparer la publication, nos remerciements aux auteurs des présentations et aux partenaires de coopération, et particulièrement à Noé WAGENER et Émilie TERRIER (l'Institut des Sciences sociales du Politique, Centre national de la recherche scientifique, ISP-CNRS, France), à Dace BULA (l'Institut de littérature, de folklore et d'art, Université de Lettonie), à Jānis PLEPS et Anita BRAKŠA (la Faculté de droit, Université de Lettonie), à Signe PUJĀTE, Līga RIBICKA et Inga BIKI (Centre national letton pour la culture), à Baiba MOĻŅIKA, Sarmīte PULSTE et Ieva ŠVARCA (Commission nationale lettone pour l'UNESCO), à Sandra URTĀNE et Dita PODSKOČIJA (Institut français de Lettonie), à Dace REINKOPA (Conseil municipal de Kuldīga), à Krista JANSONE (Musée municipal de Kuldīga) et à Dina GAILĪTE (Magazine "Jurista Vārds"), ainsi qu'à Anna MUTORE et Sandra BETKERE.

GRATITUDE

For cooperation in order to organise the international research seminar and prepare the publication, sincere gratitude to the authors of presentations and to cooperation partners, and in particular to Noé WAGENER and Émilie TERRIER (Institute for Political Social Sciences, National Centre for Scientific Research, France), to Dace BULA (Institute of Literature, Folklore and Art, University of Latvia), to Jānis PLEPS and Anita BRAKŠA (Faculty of Law, University of Latvia), to Signe PUJĀTE, Līga RIBICKA and Inga BIKI (Latvian National Centre for Culture), to Baiba MOĻŅIKA, Sarmīte PULSTE and Ieva ŠVARCA (Latvian National Commission for UNESCO), to Sandra URTĀNE and Dita PODSKOČIJA (French Institute in Latvia), to Dace REINKOPA (Kuldīga District Council), to Krista JANSONE (Kuldīga District Museum) and to Dina GAILĪTE (Journal "Jurista Vārds"), and also to Anna MUTORE and Sandra BETKERE.

**Institut des
Sciences sociales du
Politique**

**LATVIJAS UNIVERSITĀTE
LĒM . LITERĀTŪRAS, FOLKLORAS
UN MĀKSLAS INSTITŪTS**

Apvienoto Nāciju
Izglītības, zinātnes
un kultūras organizācija

UNESCO Latvijas Nacionālā komisija

**KULDIGAS NOVADA
MUZEJS**

**VALSTS
KULTŪRKAPITĀLA FONDS**

Latvijas Nacionālais
kultūras centrs

JURISTA VĀRDS
Una lex — una iustitia omnibus

habitus
Latvijas kultūras tradīciju ilgtspēja *inovatīvā* vidē

**INSTITUT
FRANÇAIS**
LETTONIE

